

Εργαστήριο Χωροταξικού Σχεδιασμού

Διδακτική ομάδα: Ελένη Ανδρικοπούλου, Γρηγόρης Καυκαλάς
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

7^η Διάλεξη

Β. Διάγνωση της υπάρχουσας κατάστασης

Οικονομικές Δραστηριότητες

Εισήγηση: Ελένη Ανδρικοπούλου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΣΚΟΠΟΪ

Η διάλεξη αποτελεί μέρος μιας ενότητας τεσσάρων διαλέξεων που αναφέρονται στη μητροπολιτική περιοχή Θεσσαλονίκης και θέτουν τις βάσεις για τις εργασίες των φοιτητικών ομάδων. Η εργασία που θα επιχειρήσουν στηρίζεται αφενός στα σχετικά κεφάλαια της Μελέτης επικαιροποίησης του ΡΣΘ (Α΄ Στάδιο 2009) και αφετέρου σε βιβλιογραφική έρευνα με κύριο άξονα τα προτεινόμενα διδακτικά συγγράμματα. Οι φοιτητικές ομάδες καλούνται να συμπληρώσουν τη διάγνωση της υπάρχουσας κατάστασης με εκτιμήσεις για τη σημερινή κατάσταση λαμβάνοντας υπόψη και τις συνέπειες της τρέχουσας οικονομικής κρίσης.

Η διάλεξη αναφέρεται στις οικονομικές δραστηριότητες και εστιάζει σε βασικά χαρακτηριστικά του παραγωγικού συστήματος της Θεσσαλονίκης όπως καταγράφηκαν στο Στρατηγικό Σχέδιο (Σχέδιο Δράσης 2000) και τη Μελέτη Επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2009).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Η διάρθρωση του παραγωγικού συστήματος σε οικονομικούς τομείς και κλάδους

Οι τρεις βασικοί τομείς παραγωγής αναλύονται σε οικονομικούς κλάδους:

- **Πρωτογενής τομέας:** γεωργία, κτηνοτροφία, δασοκομία, αλιεία, **λατομεία, ορυχεία κ.ά.**
- **Δευτερογενής τομέας:** βιομηχανία-βιοτεχνία, παραγωγή ενέργειας, κατασκευές κ.ά.
- **Τριτογενής τομέας:** λιανικό και χοντρικό εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία, τράπεζες, ασφάλειες, υπηρεσίες, κ.ά.

Οι **οικονομικοί κλάδοι** περιλαμβάνουν μια σειρά από υπο-κλάδους στους οποίους αναλύεται ο καθένας έως το τελικό προϊόν. Για παράδειγμα,

- Ο κλάδος της **βιομηχανίας-βιοτεχνίας / μεταποίησης** περιλαμβάνει τις βιομηχανίες **τροφίμων, ποτών, κλωστοϋφαντουργίας, ρούχων, επίπλων, μηχανών κ.ά.** και
- Η **βιομηχανία τροφίμων** περιλαμβάνει
  - τις βιομηχανίες που παράγουν **αλεύρι, ζάχαρη, λάδι, γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα, κλπ.**

Το παραγωγικό σύστημα της Θεσσαλονίκης (1/4)

Η Θεσσαλονίκη αποτελεί το **δεύτερο βιομηχανικό κέντρο** της χώρας,

με έντονη παρουσία σημαντικών κλάδων, όπως:

- είδη διατροφής, κλωστοϋφαντουργία,
- ρούχα,
- πλαστικά,
- βασικά μεταλλικά προϊόντα, πετροχημικά κ.ά.

Αρκετοί από τους οποίους όμως βρίσκονται σε διαδικασία αναδιάρθρωσης, με σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία της πόλης.

ΠΗΓΗ: *Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης της Θεσσαλονίκης (Σχέδιο Δράσης, 2000).*

Το παραγωγικό σύστημα της Θεσσαλονίκης (2/4)

Η Θεσσαλονίκη παρουσιάζει έντονες τάσεις ανάπτυξης **τριτογενών δραστηριοτήτων** και ιδιαίτερως νέων μορφών, όπως:

- **χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και έδρες επιχειρήσεων,**
- **αλλά και δραστηριοτήτων**
- **εμπορίου,**
- **υπηρεσιών εκπαίδευσης,**
- **υγείας,**
- **τουρισμού,**
- **πολιτισμού και**
- **αναψυχής.**

ΠΗΓΗ: *Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης της Θεσσαλονίκης (Σχέδιο Δράσης, 2000).*

Το παραγωγικό σύστημα της Θεσσαλονίκης (3/4)

Η σημερινή διάχυση των οικονομικών δραστηριοτήτων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στον τριτογενή τομέα

- Εμπορικά κέντρα
- Ιδιωτικά Εκπαιδευτήρια
- Αγρόκτημα & Τμήματα ΑΠΘ
- Νοσοκομεία
- Ξενοδοχεία
- Έδρες επιχειρήσεων
- Ερευνητικά κέντρα
- Διεθνείς Οργανισμοί κ.ά.

Το παραγωγικό σύστημα της Θεσσαλονίκης (4/4)

Η οικονομική δραστηριότητα στη Θεσσαλονίκη, όπως και στην Ελλάδα γενικότερα, χαρακτηρίζεται, από **έντονο δυϊσμό**:

- Από την μια υπάρχουν **λίγες** –μεσαίου μεγέθους και κυρίως **μεγάλες επιχειρήσεις** – οι οποίες είναι ανταγωνιστικές, εκσυγχρονίζονται, συνεργάζονται με επιχειρήσεις στο εσωτερικό και στο εξωτερικό κ.λπ.
- Από την άλλη, υπάρχει ο **μεγάλος όγκος** των **μικρών επιχειρήσεων**– οι περισσότερες εξαιρετικά μικρές όσον αφορά την απασχόληση και τον κύκλο εργασιών τους – οι οποίες προσπαθούν να επιβιώσουν στηριζόμενες
  - σε φτηνό εργατικό δυναμικό (μεταναστών, ανασφάλιστων, χαμηλά αμειβόμενων κλπ.),
  - στην εκτεταμένη παραοικονομία
  - και σε σειρά άλλων παρατυπιών.

ΠΗΓΗ: *Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης της Θεσσαλονίκης* (Σχέδιο Δράσης, 2000).

Χαρακτηριστικά του πρωτογενούς/αγροτικού τομέα (1/3)

Ο αγροτικός τομέας έχει στη Θεσσαλονίκη **υψηλό ειδικό βάρος** συγκριτικά με άλλα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα. Βασίζεται σε μία **ισχυρή παράδοση** και στη **μεγάλη διαθεσιμότητα γεωργικών εκτάσεων**, που δεν δημιουργούν για την ώρα συγκρούσεις με άλλες δυναμικές χρήσεις.

Με την άνοδο του επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης

- ο «**άμεσος**» ρόλος του (συμμετοχή σε ΑΕΠ, απασχόληση, εξαγωγές, επενδύσεις) **σταδιακά να φθίνει**,
- ο «**έμμεσος**» ρόλος του όμως **αναβαθμίζεται μέσω της διεύρυνσης των διακλαδικών σχέσεων** (βιομηχανία αγροτικών εισροών, βιομηχανία τροφίμων, υπηρεσίες),
- και είναι σημαντική η επίδραση του και σε άλλες πτυχές της οικονομίας και της κοινωνικής ζωής (απασχόληση, περιφερειακή ανάπτυξη, περιβάλλον, ασφάλεια και ποιότητα τροφίμων).

ΠΗΓΗ: Μελέτη Επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2009).

Χαρακτηριστικά του πρωτογενούς/αγροτικού τομέα (2/3)

- Ο πρωτογενής τομέας αναπτύσσεται κατά κύριο λόγο στη **Λοιπή Ευρύτερη Περιοχή**: στον κάμπο της Θεσσαλονίκης **δυτικά** με εντατικές αροτριάδες καλλιέργειες, αμπελώνες, ορυζώνες και μεγάλα αρδευτικά δίκτυα και νοτιοανατολικά με καλλιέργειες σιτηρών, κηπευτικά και αμπέλια, κυρίως στους δήμους Επανομής, Μηχανιώνας και Βασιλικών.
- Οργανωμένοι υποδοχείς αποτελούν μόνο η πρόσφατα εγκεκριμένη περιοχή οργανωμένης ανάπτυξης οστρακοκαλλιεργειών στη Χαλάστρα, η έκταση της Αμερικανικής Γεωργικής Σχολής και το Αγρόκτημα του ΑΠΘ στο Δ. Πυλαίας.
- Άλλες σημαντικές συγκεντρώσεις εντατικών χρήσεων και εγκαταστάσεων :
  - κτηνο-πτηνοτροφικές μονάδες στην περιοχή Πενταλόφου-Νεοχωρούδας
  - περιοχή θερμοκηπίων και κηπευτικών στη Ν. Μαγνησία
  - θερμοκηπίων και κηπευτικών στα Βασιλικά
  - αμπελώνες στο Δ. Αγ. Αθανασίου
  - αμπελώνες στο Δ. Μηχανιώνας.

ΠΗΓΗ: Μελέτη Επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2009).

Χαρακτηριστικά του πρωτογενούς/αγροτικού τομέα (3/3)

Ένα σημαντικό πρόβλημα είναι αυτό των **συγκρούσεων χρήσεων γης**.

- Σημαντικός αριθμός **κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων** βρίσκονται **κοντά ή μέσα σε πυκνοκατοικημένες οικιστικές περιοχές**
- **Συγκρούσεις χρήσεων γης** εντοπίζονται **σε περιοχές αυθαίρετης δόμησης** με αλλαγή χρήσης και με υποβάθμιση σημαντικών πόρων (Δ. Χαλκιδική, ευρύτερη περιοχή ΠΣΘ).

Η γεωργική δραστηριότητα αποτελεί σοβαρή αιτία υποβάθμισης του περιβάλλοντος :

- η **υπεράντληση των υδάτων** για τις γεωργικές καλλιέργειες αλλά και για άλλες χρήσεις έχει οδηγήσει στη μεταβολή της υδρολογικής ισορροπίας.
- τα **φυτοφάρμακα και λιπάσματα**, ως αποτέλεσμα της εντατικοποίησης της γεωργίας, έχουν οδηγήσει στη διαταραχή του υδροφόρου ορίζοντα.
- **φαινόμενα ρύπανσης εντοπίζονται στα εσωτερικά ύδατα ποταμών και λιμνών**, από νιτρικά γεωργικής προέλευσης, φυτοφάρμακα και άλλα απόβλητα αστικών λειτουργιών.

ΠΗΓΗ: *Μελέτη Επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2009).*

Χαρακτηριστικά του δευτερογενούς τομέα/μεταποίηση (1/3)

- Η Θεσσαλονίκη διαθέτει μία **ισχυρή μεταποιητική βάση** και στη μικρομεσαία και στη μεγάλη βιομηχανία που καλύπτει τις ανάγκες της τοπικής και της περιφερειακής αγοράς και σε ένα μεγάλο βαθμό έχει εξωστρεφή προσανατολισμό στην ευρύτερη εθνική, την βαλκανική και τη διεθνή αγορά.
- **Κλάδοι αιχμής:** διατροφή, ποτά, ένδυση, κλωστοϋφαντουργία (παρόλη την τάση αποβιομηχάνισης), έπιπλο, μηχανήματα, μεταλλικά προϊόντα, αυτοκίνητα, μη μεταλλικά ορυκτά, χαρτί, χημικά και ελαστικά – πλαστικά.
- Οι **εγκαταστάσεις** δευτερογενούς τομέα βρίσκονται είτε σε θεσμοθετημένες περιοχές **ΒΕΠΕ, ΒΙΠΑ, ΒΙΟΠΑ, ΒΙΠΕ**, είτε σε περιοχές που ορίστηκαν ως **περιοχές υποδοχής δραστηριοτήτων δευτερογενούς τομέα μέσω των ΓΠΣ**, είτε **διάσπαρτα** μέσα στους οικισμούς, που όμως με τον καιρό έχουν εγκαταλειφτεί.
- Ο **πυρήνας** της βιομηχανικής συγκέντρωσης της Θεσσαλονίκης είναι η **Δυτική Θεσσαλονίκη**, όπου συγκεντρώνεται η βαριά βιομηχανία, ενώ στις **ανατολικές περιοχές** υπάρχει από παλιά ελαφριά βιομηχανία.

ΠΗΓΗ: Μελέτη Επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2009).

Χαρακτηριστικά του δευτερογενούς τομέα/μεταποίηση (2/3)

- Ο κύριος όγκος των εγκαταστάσεων του **δευτερογενή τομέα** εντοπίζεται **στους δυτικούς δήμους** της ΕΠΘ. Οι περισσότερες είναι **διάχυτες**, ενώ υφίστανται και **οργανωμένοι υποδοχείς** που όμως δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί ή δεν έχει εξαντληθεί η χωρητικότητά τους.
  - Ο παλαιότερος θεσμοθετημένος υποδοχέας είναι η **ΒΙΠΕΘ στη Σίνδο**
  - Πιο πρόσφατη είναι η **θεσμοθέτηση της Τεχνόπολης Θεσσαλονίκης**
  - Οι **άλλοι δύο υποδοχείς στη Κ. Γέφυρα και στα Κουφάλια** συμπεριλαμβάνουν τμήματα που βρίσκονται ακόμα υπό κατασκευή, όμως έχουν ήδη αρχίσει να δέχονται επιχειρήσεις.
- Στην περιοχή του Δ. Εχεδώρου είναι εγκατεστημένα το **διυλιστήριο** της ΕΛ.ΠΕ. ΑΕ, **πετροχημικά** εργοστάσια και οι μεγαλύτερες μονάδες **αποθήκευσης καυσίμων**.
- Ένα σημαντικό μέρος των μεταποιητικών μονάδων βρίσκεται σε περιοχές που χαρακτηρίζονται ως περιοχές βιοτεχνίας-βιομηχανίας και Ε.Μ.Ο. (Εγκαταστάσεις Μη Οχλούσες) από τα εγκεκριμένα ΓΠΣ.

ΠΗΓΗ: *Μελέτη Επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2009).*

Χαρακτηριστικά του δευτερογενούς τομέα/μεταποίηση (3/3)

- Οι συνθήκες λειτουργίας και ο **ρόλος της μικρής βιοτεχνίας** πρέπει να ενισχυθούν και πρέπει να αναλυθούν και να εκτιμηθούν οι **ανάγκες χωροθέτησης** της βιομηχανίας, να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα χωροθέτησης σε κάποιους κλάδους, π.χ. χυτήρια και να οργανωθούν οι **βιοτεχνικές συγκεντρώσεις** σε διάφορες περιοχές με τρόπο ώστε να εξασφαλίζονται τα απαραίτητα δίκτυα υποδομής που θα εξασφαλίζουν την καλύτερη και αποδοτικότερη λειτουργία τους και την προστασία το περιβάλλοντος.
- Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην **ανάπτυξη νέων δυναμικών κλάδων**, κυρίως σε ζητήματα υψηλής τεχνολογίας.
- Υπάρχει ανάγκη χωροθέτησης βιομηχανικών κλάδων που έχουν σχέση με την **διαχείριση των στερεών αποβλήτων** (μονάδες επεξεργασίας).
- Εντοπίζονται **ειδικά περιβαλλοντικά χωροταξικά προβλήματα** λόγω **εξορυκτικών δραστηριοτήτων** (Θεσ/νίκη: Ασβεστοχώρι, Ευκαρπία, Χορτιάτης, Δρυμός).

ΠΗΓΗ: Μελέτη Επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2009).

Χαρακτηριστικά του τριτογενούς τομέα (1/3)

- Ο τριτογενής τομέας είναι ο **τομέας αιχμής** για την ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης και ιδιαίτερα οι **κλάδοι**: εμπορίου, χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, αναψυχής-πολιτισμού-τουρισμού, υγείας-εκπαίδευσης, έρευνας, πληροφορικής, logistics και μεταφορών κλπ.
- **Θεσμοθετημένες περιοχές** ανάπτυξης του τριτογενή τομέα υφίστανται μόνο **εντός των σχεδίων** της πόλης και των οικισμών. Περιλαμβάνουν τις χρήσεις γης που εγκρίθηκαν μέσα **από τα ΓΠΣ** και είναι: περιοχές Κοινωνικών Εξυπηρετήσεων, περιοχές Κεντρικών Λειτουργιών, Υπερτοπικά Κέντρα και περιοχές Χονδρεμπορίου.
- Στο **ΠΣΘ** η πύκνωση των καταστημάτων και των υπηρεσιών έχει προχωρήσει σε έντονο βαθμό, κυρίως με βάση το **μοντέλο της γραμμικής ανάπτυξης** κατά μήκος των κύριων οδικών αξόνων.

ΠΗΓΗ: Μελέτη Επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2009).

Χαρακτηριστικά του τριτογενούς τομέα (2/3)

- Στη **δυτική Θεσσαλονίκη** στις κύριες εξόδους του ΠΣΘ συγκεντρώνονται κλάδοι εξυπηρέτησης του δευτερογενή τομέα, χονδρεμπόριο, εκθέσεις-αντιπροσωπίες και υπηρεσίες. Αυτά τα **γραμμικά κέντρα** συνδέονται άμεσα με τις εκτός σχεδίου και οικισμών περιοχές της περιαστικής ζώνης, όπου εγκαθίστανται με ταχύτατους ρυθμούς και άλλες δραστηριότητες του τριτογενή τομέα, χονδρεμπόριο, σύγχρονες μονάδες logistics, αλλά και καταστήματα υπερτοπικού εμπορίου.
- Στην **ανατολική ΕΠΘ**, παρατηρείται ραγδαία ανάπτυξη υπεραγορών, αυτοτελών εμπορικών κέντρων (malls) και υπηρεσιών στις εκτός σχεδίου περιοχές. Εκτός από λειτουργίες εμπορίου και χονδρεμπόριου, αυτό το διευρυμένο «**ανατολικό κέντρο**» περιλαμβάνει μεγάλες εγκαταστάσεις κατανάλωσης-αναψυχής, εμπορικές εκθέσεις, έδρες εταιρειών, ξενοδοχειακές μονάδες, κατοικίες, εγκαταστάσεις υγείας, πρόνοιας, αθλητισμού, μονάδες έρευνας καινοτομίας και τεχνολογίας κ.ά.

ΠΗΓΗ: Μελέτη Επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2009).

Χαρακτηριστικά του τριτογενούς τομέα (3/3)

- Στο τομέα του **τουρισμού** κυριαρχεί ο **μαζικός και παράκτιος τουρισμός**, επιλογή που υλοποιήθηκε με ταχείς ρυθμούς και απρογραμμάτιστα με κύριες συνέπειες την **εποχικότητα** και την υπερεκμετάλλευση και **υποβάθμιση των υφιστάμενων πόρων** (η υπεράντληση στα παράλια έχει δημιουργήσει προβλήματα υφαλμύρωσης των παράκτιων υδροφορέων)
- Στον τομέα των **υπηρεσιών-εμπορίου** τα προβλήματα εντοπίζονται στις **ελλείψεις υποδομών** κυρίως στις περιοχές εκτός πολεοδομικού ιστού (ανεπαρκής εξυπηρέτηση από μέσα μαζικής μεταφοράς και κακής ποιότητας οδικών αξόνων, δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας, υδροδότησης κλπ.), προβλήματα που εντοπίζονται στο **κέντρο της πόλης** (έλλειψη χώρων στάθμευσης, κυκλοφοριακή συμφόρηση, ηχορύπανση, κλπ.), προβλήματα **συνεργασίας** με υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα, προβλήματα που σχετίζονται με τις **χρήσεις γης** στην περιοχή εγκατάστασης, προβλήματα διάθεσης και **αξίας γης** και κτισμάτων και προβλήματα συστηματικής και ολοκληρωμένης **διαδικασίας χωροθέτησης** των τριτογενών δραστηριοτήτων.

ΠΗΓΗ: Μελέτη Επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου (2009).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- ΜΕΛΕΤΗ Επικαιροποίησης του ΡΣΘ (πλήρης αναφορά): Ομάδα μελέτης Σχεδιασμός και Όμικρον ΕΠΕ (Ν. Παπαμίχος επιστημονικός συντονιστής), *Επικαιροποίηση του Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης, Α΄ Στάδιο Έκθεση*, ΥΠΕΧΩΔΕ, Οργανισμός Θεσσαλονίκης 2009.
- Γ. Καυκαλάς, Λ. Λαμπριανίδης, Ν. Παπαμίχος (επιμέλεια), *Η Θεσσαλονίκη στο μεταίχμιο – Η πόλη ως διαδικασία αλλαγών*, Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ 2008
- Γ. ΚΑΥΚΑΛΑΣ, *Θεσσαλονίκη: Μείωση της Μονοκεντρικότητας στο Πολεοδομικό Συγκρότημα και ο Ρόλος του Τριτογενούς Τομέα*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Ζήτη 1999.

Πηγές Εικόνων

Διαφάνεια 6

http://aftovi.27210.gr/mediafiles/site/sa/ktiria_nosokomeia/diilistiria_aftodioikisi.jpg

/copyright

Διαφάνεια 7

https://en.wikipedia.org/wiki/Mediterranean_Cosmos#/media/File:Mediterranean_cosmos.jpg /copyleft

http://cdn1.bbend.net/media/com_news/story/2014/06/04/454965/main/b968ec994a6f035ea6657bced2d904df.jpg /copyright από το «Πρώτο Θέμα»

<http://r-ec.bstatic.com/images/hotel/max400/264/26494340.jpg> /copyright

Διαφάνεια 8

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Farm2.png#/media/File:Farm2.png> /public domain - copyleft

<http://www.mandoulides.gr/images/main/menu1/school/6.jpg> /copyright

<http://www.voria.gr/images/news/1/1/11893/pic-0-medium.jpg> /copyright

<http://www.enjoythessaloniki.com/wp-content/uploads/2012/07/NOESIS.jpg> /copyright

<http://www.iator.gr/wp-content/uploads/2014/07/diavalkaniko-353x235.jpg> /copyright

<http://www.inventics.net/images/logos/thermi.png> /copyright

<http://www.i-pi.com/Training/WebAppSec/Examples/sqlerror.png> /copyright

Τέλος Μαθήματος

Επεξεργασία: Τάσιου Στεφάνια
Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

